

Doplnění evidovaných lokalit ochrany přírody v Kraji Vysočina: V Jámách

Dana Kodetová & Vojtěch Kodet

2020

Doplnění evidovaných lokalit ochrany přírody v Kraji Vysočina: V Jámách

Ing. Dana Kodetová & Ing. Vojtěch Kodet, Ph.D.

2020

Obsah

1) Popis lokality.....	4
2) Stručná charakteristika biocenózy.....	8
3) Shrnutí významu	9
4) Ohrožení, dosavadní péče, způsob hospodaření	9
5) Návrh ochranných opatření a péče	9
6) Návrh dalšího průzkumu a monitoringu.....	10
7) Další odborné podklady	10
8) Stupeň významu	10
9) Fotodokumentace	11
10) Literatura	12

V roce 2020 finančně podpořeno Krajem Vysočina, spolufinancováno Českou společností ornitologickou a realizováno ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovištěm Žďárské vrchy. Děkujeme.

Vysvětlivky:

Významné druhy = Druhy zvláště chráněné + naturové + ohrožené + vzácné

Zvláště chráněné druhy = Druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené dle vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb.

Naturové druhy = Druhy chráněné dle směrnic EU o stanovištích (92/43/EHS) a o ptácích (2009/147/ES)

Ohrožené druhy = Druhy kriticky ohrožené, ohrožené, zranitelné a téměř ohrožené dle červených seznamů ČR (KUČERA et VÁŇA 2005, HOLEC et BERAN 2006, GRULICH et CHOBOT 2017, HEJDA et al. 2017, CHOBOT et NĚMEC 2017).

Vzácné druhy = Druhy řídce či ojediněle se vyskytující v rámci regionu, které nemusejí být zařazeny mezi zvláště chráněné druhy, naturové druhy ani jako ohrožené druhy dle červených seznamů.

Klasifikace biotopů a jejich označení je v souladu s Katalogem biotopů ČR (CHYTRÝ et al. 2010) a jejich ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020) s uvedením následujících kategorií ohrožení:

CR = kriticky ohrožený (critically endangered)

EN = ohrožený (endangered)

VU = zranitelný (vulnerable)

NT = téměř ohrožený (near threatened)

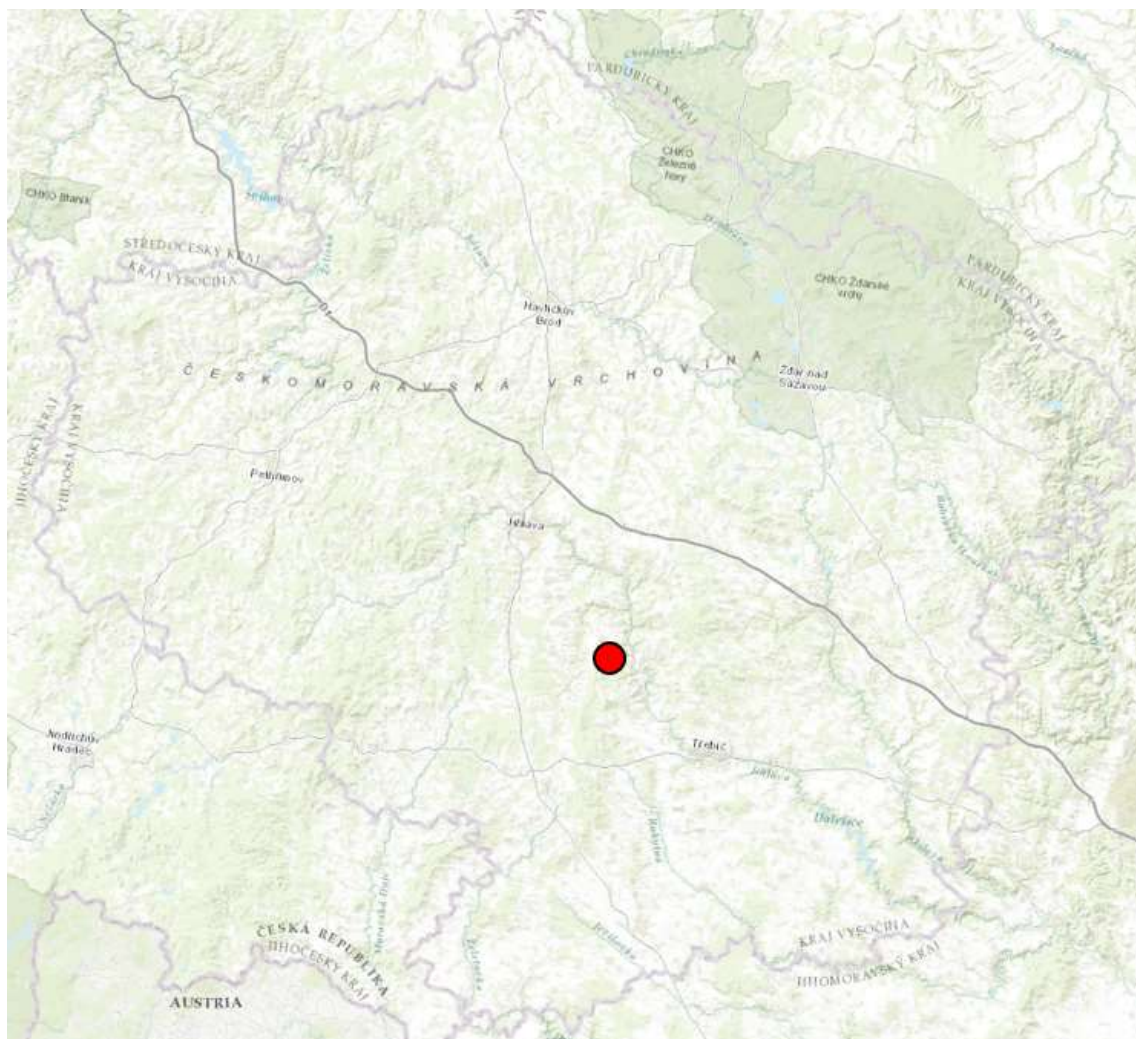
LC = nejméně dotčený (least concern)

V Jámách

1) Popis lokality

Kraj:	Kraj Vysočina
Okres:	Jihlava
Pověřený ob. úřad:	Jihlava
Obec:	Brtnice
Katastrální území:	Brtnice
Lokalizace:	cca 4 km VJV od Brtnice
Výměra:	1,2 ha
Nadmořská výška:	511 – 533 m n. m.
Mapovací kvadrát:	6760

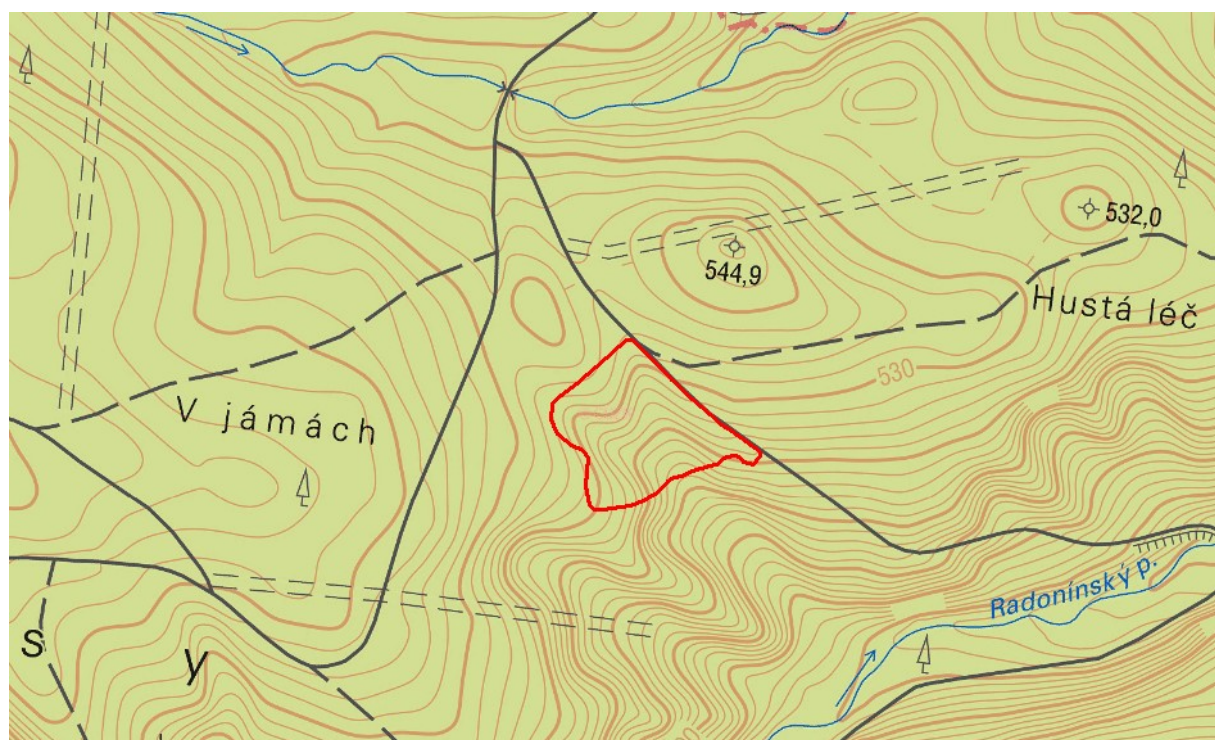
Obr.: Orientační poloha lokality v rámci Kraje Vysočina.

Obr.: Poloha lokality.

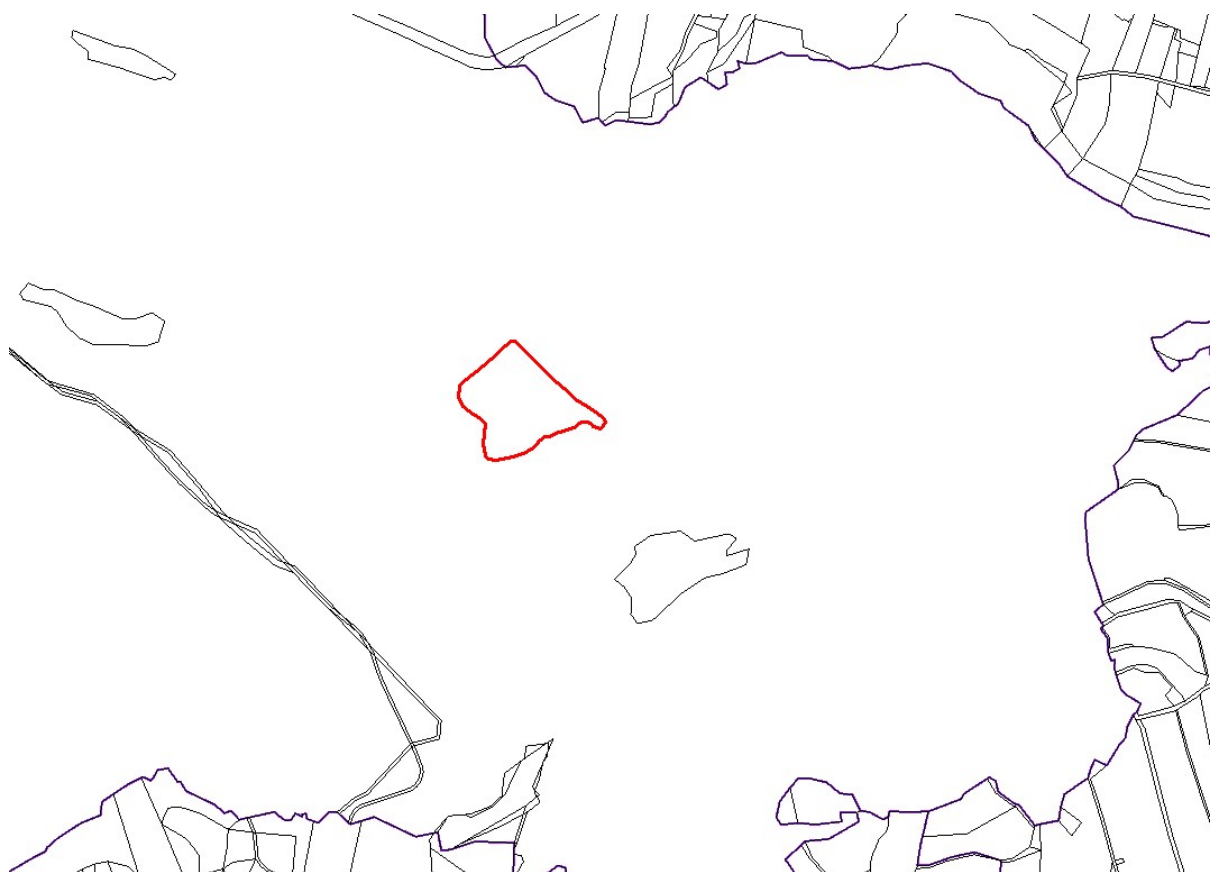
Obr.: Vymezení lokality.

Obr.: Lokalita na leteckém snímku.

Obr.: Lokalita s vymezením parcel katastru nemovitostí.

Obr.: Pohled na lokalitu od severovýchodu (Google Earth 2019).

Klima:	Klimatická oblast mírně teplá, podoblast MT5 (QUITT 1971)		
Geomorfologie:	Soustava:	II – Česko-moravská soustava	
	Podsoustava:	IIC – Českomoravská vrchovina	
	Celek:	IIC-5 – Křižanovská vrchovina	
	Podcelek:	IIC-5B – Brtnická vrchovina	
	Okrsek	IIC-5B-e – Zašovický hřbet (DEMEK et MACKOVIČIN 2006)	
Hydrologie:	povodí I. řádu (hlavní): 4 – Dunaj povodí II. řádu (dílčí povodí hlavního toku): 4-16 – Jihlava povodí III. řádu (základní): 4-16-01 – Jihlava po Oslavu povodí IV. řádu: 4-16-01-0760 – Radonínský potok (Vyhláška MZe č. 393/2010 Sb.)		
Hydrogeologie:	Celek:	6 – Rajony v horninách krystalinika, proterozoika a paleozoika	
	Oblast:	65 – Krystalinikum Českomoravské vrchoviny	
	Rajon:	6550 – Krystalinikum v povodí Jihlavy (Olmer et al. 2006)	
Geologie:	Éra:	Kenozoikum	
	Útvar:	Kvartér	
	Soustava:	Český masiv - pokryvné útvary a postvariské magmatity	
	Oblast:	Kvartér	
	Horninový typ:	Sediment nezpevněný	
	Hornina:	Kamenitý až hlinito-kamenitý sediment	
	Minerální složení:	Pestré (ČGS 2015)	
Pedologie:	Půdní typ:	KA – Kambizem	
	Půdní varieta:	KAA' – Kambizem mesobazická (ČGS 2012)	

Biogeografie: Biogeografická oblast: Kontinentální
Biogeografická podprovincie: 1 – Hercynská
Bioregion: 1.50 – Velkomeziříčský
Biochora: 4PP – Pahorkatiny na neutrálních plutonitech 4. v.s.
(CULEK et al. 2005, 2013)

Fytogeografie: Fytogeografická oblast: M – Mezofytikum
Fytogeografický obvod: M1 – Českomoravské mezofytikum
Fytogeografický okres: 67 – Českomoravská vrchovina (BÚ ČSAV 1987)

Potenciální přirozená vegetace:
Vegetační skupina: Květnaté bučiny (*Eu-Fagenion*)
Vegetační jednotka: 18 – Bučina s kyčelníci devítilistou
(*Dentario enneaphylli-Fagetum*) (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1997)

Přírodní lesní oblast: 16 – Českomoravská vrchovina (Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb.)

Ekosystémová a biotopová charakteristika: Starší květnatá bučina. Vymapované přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí s uvedením kategorie ohrožení jsou znázorněny na obrázku níže.

Obr.: Přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí (2007–2020, webgis.nature.cz):

- L2.2 – Údolní jasanovo-olšové luhy (okolí) [NT]
- L5.1 – Květnaté bučiny [LC]
- L5.4 – Acidofilní bučiny (okolí) [LC]

2) Stručná charakteristika biocenózy

Fragment starší bučiny v rokli. Porostní dominantou je zde buk lesní (*Fagus sylvatica*), vtroušeně je přítomná lípa srdčitá (*Tilia cordata*), ojediněle javor klen (*Acer pseudoplatanus*) a jilm horský (*Ulmus glabra*). V podrostu zmlazuje buk. Až do nedávna byla bučina uprostřed smrkových monokultur, které se v současné době rychle mění v paseky, které vznikají s postupující kůrovcovou kalamitou.

Z rostlin zde roste např. bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), mařinka vonná (*Galium odoratum*), samorostlík klasnatý (*Actea spicata*), pitulník horský (*Galeobdron montanum*), žindava evropská (*Sanicula europea*), plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*), kopytník evropský (*Asarum europaeum*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), zvonek kopřivolistý (*Campanula trachelium*), z kapradin např. papratka samičí (*Dryopteris filix-femina*).

Z lokality je známo hnízdění anebo hnízdní výskyt 4 zvláště chráněných druhů ptáků, a to výr velký (*Bubo bubo*), kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), holub doupňák (*Columba oenas*) a ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocatactes*). Dalšími naturovými druhy zde jsou datel černý (*Dryocopus martius*) a žluna šedá (*Picus canus*). Z dalších druhů ptáků nepěvci puštík obecný (*Strix aluco*), káně lesní (*Buteo buteo*), žluna zelená (*Picus viridis*), strakapoud velký (*Dendrocopos major*), kukačka obecná (*Cuculus canorus*) či holub hřivnáč (*Columba palumbus*). V dutinách hnízdí několik druhů pěvců, a to brhlík lesní (*Sitta europaea*), sýkora parukářka (*Lophophanes cristatus*), sýkora modřinka (*Cyanistes caeruleus*), sýkora koňadra (*Parus major*), sýkora uhelníček (*Periparus ater*), případně v polodutinách šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*). Z dalších druhů pěvců byl na lokalitě zjištěn méně častý hýl obecný (*Pyrrhula pyrrhula*) a z běžných druhů budníček menší (*Phylloscopus collybita*), červenka obecná (*Erithacus rubecula*), drozd brávník (*Turdus viscivorus*), drozd zpěvný (*Turdus philomelos*), kos černý (*Turdus merula*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*), sojka obecná (*Garrulus glandarius*) a pouze na jehličnany vázaní králíček obecný (*Regulus regulus*), křivka obecná (*Loxia curvirostra*) a čížek lesní (*Spinus spinus*). Při podrobnějším ornitologickém průzkumu lze očekávat zjištění dalších druhů.

Údaje o jiných taxonomických skupinách nejsou z této lokality k dispozici.

3) Shrnutí významu

Významná lokalita přírodě blízké lesní vegetace se zachovalým přírodním biotopem s přítomností většího množství starých a doupných stromů, lokálně významné hnízdiště ptáků. Významný ostrůvek pro biodiverzitu v jinak převážně intenzivně obhospodařovaných lesních monokulturách s převahou jehličnanů.

4) Ohrožení, dosavadní péče, způsob hospodaření

Stávající porosty vznikly díky příznivému lesnickému hospodaření na lokalitě. Ohrožení představuje případná plošná obnova lesa, kdy by došlo k vykácení starých stromů. Mýtní porosty budou jistě určeny k těžbě.

5) Návrh ochranných opatření a péče

Neprovádět obnovu lesa holosečemi, upřednostňovat podrovní způsob a jednotlivý či skupinový výběr s ohledem na zachování dřevinné skladby, tak aby zůstal charakter vzrostlého lesa a vznikaly druhově a prostorově diferencované porosty. Při obnově podporovat dominantní podíl autochtonních listnáčů pestřejšího druhového složení se zastoupením jedle bělokoré, ponechávat část starých stromů na dožití a k úplnému rozpadu jednotlivě i v menších skupinkách.

Pro výskyt a hnízdění pestrého druhového společenstva ptáků je důležité zajistit dostatek úkrytů před predátory i pro stavbu hnízd a dostatek potravy, zejména bezobratlých, což významně ovlivňuje i jejich hnízdní hustotu. Jednou z hlavních zásad ochrany hnízdících ptáků je neprovádět lesnické práce v době jejich hnízdění a ideální je zachovat klid na lokalitě již od poloviny zimy, kdy některé druhy obsazují svá hnízdní teritoria. Nežádoucí je existence mysliveckých zařízení, zejména umísťování krmelišť pro divoká prasata, kterými dochází k lákání této zvěře na lokalitu. Divoká prasata mají významný negativní dopad na ptáky hnízdící na zemi. Krmeliště pro divoká prasata by se měla zakládat mimo ornitologicky významné lokality, respektive co nejdále od nich.

Žádoucí by bylo alespoň vybrané části porostu ponechat samovolnému vývoji, aby zde byl les pralesovitého typu s množstvím starých doupných a odumírajících stromů, s ponechávanými torzy, padlými stromy a s množstvím tlejícího dřeva. Části porostu je možné udržovat prosvětlené s hájovým charakterem. Výběr konkrétních ploch pro ponechání samovolnému vývoji a pro udržování světlejšího lesa by měl být volen podle typu vegetace, existence ohrožených

společenstev, výskytu chráněných a ohrožených druhů rostlin, hub i živočichů, zejména bezobratlých, neboť ptáci se vzhledem ke své vysoké mobilitě oproti řadě jiným organismům dokáží lépe přizpůsobit, respektive svoji niku si jednoduše najít, pokud je na lokalitě přítomná. Rozmanité podmínky umožňují výskyt pestřejšího spektra organismů.

6) *Návrh dalšího průzkumu a monitoringu*

Žádoucí je monitoring nejohroženějších druhů na lokalitě. Zajímavé výsledky by mohl přinést průzkum mykologický a entomologický, případně i dalších skupin.

7) *Další odborné podklady*

AOPK ČR (2020): Nálezová databáze ochrany přírody.

8) *Stupeň významu*

II

9) Fotodokumentace

14. 11. 2020

10) Literatura

- BÚ ČSAV, 1987: Regionálně fytogeografické členění ČSR. Mapa 1 : 600 000. – *Academia, Praha*.
- CULEK M. [ed.], 2005: Biogeografické členění České republiky, II. díl. – *AOPK ČR, Praha: 1–590*.
- CULEK M., GRULICH V., LAŠTŮVKA Z. et DIVÍŠEK J., 2013: Biogeografické regiony České republiky. – *Masarykova univerzita, Brno: 1–447*.
- ČGS, 2012: Půdní mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- ČGS, 2015: Geologická mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- DEMEK J. et MACKOVIČIN P. [ed.], 2006: Zeměpisný lexikon ČR. – 2. vyd., *AOPK ČR, Brno: 1–580*.
- GRULICH V. et CHOBOT K. [ed.], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny. – *Příroda, Praha, 35: 1–178*.
- HEJDA R., FARKAČ J. et CHOBOT K. [ed.], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. – *Příroda, Praha, 36: 1–612*.
- HOLEC J. et BERAN M. [ed.], 2006: Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – *Příroda, Praha, 24: 1–282*.
- CHOBOT K. et NĚMEC M. [ed.], 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. – *Příroda, Praha, 34: 1–182*.
- CHYTRÝ M. [ed.], 2020: Červený seznam biotopů České republiky. – *Příroda, Praha, 41: 1–172*.
- CHYTRÝ M., KUČERA T., KOČÍ M., GRULICH V. et LUSTYK P. [ed.], 2010: Katalog biotopů České republiky. – 2. vyd., *AOPK ČR, Praha: 1–448*.
- KUČERA J. et VÁŇA J., 2005: Seznam a červený seznam mechorostů České republiky (2005). – *Příroda, Praha, 23: 1–104*.
- NEUHÄUSLOVÁ Z., MORAVEC J., CHYTRÝ M., SÁDLO J., RYBNÍČEK K., KOLBEK J. et JIRÁSEK J., 1997: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky 1 : 500 000. – *Botanický ústav AV ČR, Průhonice*.
- OLMER M., HERRMANN Z., KADLECOVÁ R., PRCHALOVÁ H., BURDA J., ČURDA J., KREJČÍ Z., SKOŘEPA J., HARTLOVÁ L. et MICHLÍČEK E., 2006: Hydrogeologická rajonizace České republiky. – *Sbor. geol. Věd, Hydrogeol. inž. Geol., 23: 5–32*.
- QUITT E., 1971: Klimatické oblasti Československa. – *Geografický ústav ČSAV, Brno: 1–73*.

Legislativa:

- Směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích).
- Směrnice 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích).
- Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů.
- Vyhláška MZe č. 393/2010 Sb., o oblastech povodí.
- Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.